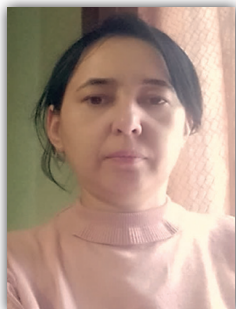

УДК 378.04:60

 DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3\(216\)-28-32](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3(216)-28-32)

КУРБАНОВА ХАЛІДА ШАРІПБАЄВНА,
аспірантка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Україна
Halida Kurbanova,
Graduate Student at the Department Pedagogy and Psychology of Social Systems Management named after Academician I. A. Zyazyun, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Ukraine
E-mail: kuntesterr@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0003-8604-7060>

ПОЗИТИВНА МОТИВАЦІЯ І СТИМУЛЮВАННЯ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ – ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ХІМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

A Запропоновано забезпечення позитивної професійної мотивації та стимулювання до професійної самореалізації як одну з педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки у закладах вищої освіти. З'ясовано, що однією з причин відсутності готовності бакалаврів до виходу на ринок праці є недостатній рівень їхньої мотивації до формування професійної компетентності, розвинути яку можливо під час навчання. Визначено професійну мотивацію як сукупність внутрішніх і зовнішніх сил, які спонукають людину до трудової діяльності та надають цій діяльності спрямованості на досягнення певних цілей. Наведено фактори самореалізації хіміка-технолога у професійній діяльності: зацікавленість і пасія, навчання та розвиток, робоче середовище, визнання та досягнення, баланс роботи та особистого життя. Розкрито низку важливих завдань та обов'язків, що містить професія хіміка-технолога. Доведено доцільність обраної педагогічної умови щодо формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки.

Ключові слова: педагогічна умова; майбутні бакалаври; професійна компетентність; мотивація; самореалізація; хіміко-технологічна підготовка; діяльність

POSITIVE MOTIVATION AND STIMULATION OF SELF-REALIZATION AS A PEDAGOGICAL CONDITION FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE BACHELORS OF CHEMICAL ENGINEERING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

S It is proposed to ensure positive professional motivation and stimulation to professional self-realization as one of the pedagogical conditions for the formation of professional competence of future chemical-technological bachelors in higher education institutions. It was found that one of the reasons for the lack of readiness of bachelors to enter the labor market is the insufficient level of their motivation for the formation of professional competence, which can be developed during training. Professional motivation is defined as a set of internal and external forces that encourage a person to work and focus on achieving certain goals. It was found that the formation of positive motivation to acquire professional knowledge of students is based on two main motivational components: motivation of the student to acquire knowledge and motivation of the teacher's pedagogical activity. It has been proven that professional motivation is an important component of the professional activity of future specialists. It serves as a guarantee of an individual's professional, social, and personal development.

The factors of self-realization of a chemist-technologist in professional activity are given: interest and passion: a chemist-technologist who has a real interest in his work usually achieves greater self-realization; a passion for learning new technologies, improving processes and solving complex tasks can contribute to professional growth; training and development: constant training, participation in seminars, conferences and learning new methods help a chemist-technologist to develop and reach new heights in his career; work environment: the support of colleagues, the possibility of cooperation with other specialists and the availability of modern equipment affect self-realization, and a positive and stimulating work environment promotes professional growth; recognition and achievements: awards for successes, publications, patents and contributions to the development of the industry can increase self-esteem and contribute to self-realization; balance of work and personal life: maintaining a balance between work and personal life helps the chemist-technologist to feel harmony and achieve greater satisfaction from his professional activity. Several important tasks and responsibilities of the profession of chemist-technologist have been revealed: development of technological processes, setting of parameters, economic validity, quality control, and research and innovation. The expediency of the selected pedagogical conditions regarding the formation of professional competence for future bachelors of chemical and technological training has been proven.

Keywords: pedagogical condition; future bachelors; professional competence; motivation; self-realization; chemical and technological training; activity

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Моніторинг працевлаштування відіграє ключову роль у стратегічному плануванні освітньої політики та економічного розвитку країни. Міністерство освіти і науки України презентувало звіт із Моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої і фахової передвищої освіти, які завершили навчання за державним або регіональним замовленням, отримали диплом про вищу або фахову передвищу освіту в проміжку від 1 листопада 2018 до 30 жовтня 2019 року і є громадянами України. Звіт не лише відображає статистику працевлаштування, а й дає змогу оцінити ефективність освітніх програм у задоволенні реальних потреб ринку праці та сприяє формуванню політики у сфері освіти та зайнятості. Більшість спеціальностей, серед яких право та міжнародне право, публічне управління та адміністрування, освіта, сільське господарство та ветеринарія, інженерія (крім суднобудування), біологія, природничі науки та математика (крім фізики), транспорт (крім морського та внутрішнього водного), економіка, управління та адміністрування, має достатньо високі показники. Проте, майже 72% бакалаврів продовжили освіту для здобуття другого ступеня вищої освіти. Цей показник перевищує європейські аналоги і свідчить про недостатню готовність бакалаврів випуску 2019 року до виходу на ринок праці, а також про недостатню пропозицію привабливих для молодих фахівців робочих місць [15].

Отже, однією з причин відсутності готовності бакалаврів до виходу на ринок праці, й майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки зокрема, є недостатній рівень їхньої мотивації до формування професійної компетентності, розвинути яку можливо під час навчання у закладах вищої освіти (ЗВО).

Аналіз попередніх досліджень і публікацій, на які спирається автор. Різні види навчальної мотивації висвітлені у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців: І. Тригуб (мотивація навчання студентів іноземної мови) [16]; М. Томчук й В. Шевченко (методика дослідження мотивації допризовної підготовки учнів) [14]; Лайонел А. Варнадое (мотиваційна екологія медичних технологів) [20]; група авторів на чолі з МА. Аллісса А. Фахардо (мотивація студентів медичних технологій в умовах пандемії Covid-19) [21]; група авторів на чолі з Ван дер Бургт SME (фактори, що впливають на ситуативну та контекстну мотивацію медичних фахівців) [22].

Проблематиці визначення та дослідження мотивації навчально-професійної діяльності студентів закладів вищої освіти присвячена стаття О. Войцеховської [2]; основні аспекти професійної мотивації серед студентів-психологів розглянуто у дослідженні В. Шевченка та Д. Джоган [17]; проблематика професійної мотивації особистості висвітлена у статті Л. П'янківської [12]; фактори мотивації клінічних фармацевтів на південноафриканському контексті розкрито у роботі групи авторів на чолі з Л. Краффорд [19]; забезпечення мотивації досягнення професійного успіху у студентів закладів вищої технічної освіти висвітлено у статті Л. Грень [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Не зважаючи на широкий спектр висвітлення багатьма дослідниками питань професійної мотивації студентів, відкритим залишається питання забезпечення позитивної професійної мотивації та стимулювання до професійної самореалізації майбутніх фахівців хіміко-технологічної підготовки як однієї з педагогічних умов формування їхньої професійної компетентності.

Мета статті: розглянути забезпечення позитивної професійної мотивації та стимулювання до професійної самореалізації як одну з педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки у закладах вищої освіти.

Викладення основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Майбутній хімік-технолог – це «фахівець, професійна компетентність якого має інтегративний характер: він володіє високим рівнем професійних знань, умінь, навичок, розуміє весь спектр економічних, соціально-психологічних, екологічних проблем соціуму, здатний до творчої самореалізації, нестандартному мисленню, навчанню протягом життя» [8, с. 65]. Педагогічні умови О. Євдоченко визначає як «сукупність зовнішніх і внутрішніх чинників (факторів), що зумовлюють процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців і забезпечать ефективність перебігу освітнього процесу» [10, с. 322]. На нашу думку, однією з педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців хіміко-технологічної підготовки у закладах вищої освіти є забезпечення їхньої позитивної професійної мотивації. Професійну компетентність хіміка-технолога дослідники визначають «як інтегровану сукупність знань, умінь, навичок, мотивів і способів реалізації діяльності, особистісних якостей, необхідних для успішної реалізації професійних обов'язків, яка формується в спеціально створених умовах освітнього процесу» [10, с. 321].

Професійна мотивація є важливим аспектом успішної діяльності та самореалізації індивіда. Розглянемо деякі аспекти цього поняття. Професійна мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх сил, які спонукають людину до трудової діяльності та надають цій діяльності спрямованості на досягнення певних цілей. Вона формується під час вибору професії та розвитку особистості як професіонала. Професійна мотивація – це внутрішній рушійний чинник, що визначає вибір професії та тривале виконання обов'язків, пов'язаних із цією професією. Вона формується у процесі становлення особистості як професіонала та включає в себе внутрішні та зовнішні сили, що спонукають людину до трудової діяльності та надають їй спрямованість на досягнення певних цілей [17, с. 203]. Професійна мотивація виступає поліфункціональним і динамічним явищем професіоналізації фахівця, формується у процесі його становлення як професіонала через реалізацію власних потреб у діяльності й сформованості ієрархії трудових мотивів. На формування професійної мотивації постійний вплив мають безпосередні

умови виконання професійних завдань і різноманітні чинники, що можуть бути мінливими, залежати як від особистості фахівця, так і від виду його діяльності [12, с. 535].

Як зауважує В. Шевченко, «професійна мотивація проходить 3 етапи, кожен з яких має свою структуру:

1. Етап вибору професії або спеціальності: на цьому етапі формуються мотиви вибору конкретної професії.

2. Етап вибору місця роботи: людина обирає місце, де буде здійснювати свою професійну діяльність.

3. Етап безпосередньої реалізації професійної діяльності: тут мотиви вибору професії перетворюються на мотиви вибору конкретних завдань та обов'язків [17, с. 203].

Науковці стверджують, що «формування реальних уявлень про майбутню професію і способи оволодіння нею треба здійснювати, починаючи з першого курсу» [13, с. 182]. І вітчизняні, і зарубіжні науковці мають однакову думку стосовно того, що мотивація професіоналів відіграє життєво важливу роль у професійному розвитку та загальній якості їхньої роботи та продуктивності [22], що «професійна мотивація фахівця виступає динамічним складником професіоналізації особистості» [12, с. 535].

На переконання Б. Дмитришин, «в основі формування позитивної мотивації до отримання фахових знань студентів лежать два основних мотиваційних складника – мотивація студента до оволодіння знаннями та мотивація педагогічної діяльності викладача» [9, с. 140]. Отже, в освітньому процесі ЗВО потрібно приділяти особливу увагу позитивній мотивації студентів та розвитку їхньої внутрішньої мотивації до якісного оволодіння професією. Погоджуємося з Л. Грень, що «активним у професійному навчанні буде той студент, який усвідомлює потребу у знаннях, якостях і уміннях, необхідних для успішної професійної діяльності» [7, с. 71]. На думку Т. Гончаренко, «внутрішня мотивація до навчання є бажаною та перспективною. Вона засновується не тільки на зацікавленості у процесі навчання, але й на захопленні майбутньою професійною діяльністю: саме тоді, знання, що отримує студент, набувають особливого сенсу. Важливою для якісної професійної підготовки є й позитивна мотивація, найменш результативною – негативна мотивація» [4, с. 93]. Позитивна мотивація навчально-професійної діяльності сприяє розвитку особистості студента, визначає не тільки напрям, але й способи реалізації різних форм навчальної діяльності, розвиває емоційно-вольову сферу, яка виступає як значуща детермінація факторів, що обумовлюють ефективність і специфіку навчальної діяльності за кожним інтервалом часу [2, с. 64]. Професійна мотивація є важливим компонентом професійної діяльності майбутніх спеціалістів, вона слугує запорукою професійного, соціального та особистісного розвитку індивіда [17, с. 205].

Для кожної людини важливо проявити себе та затвердити свою індивідуальність у соціумі. Соціум, у свою чергу, впливає на розвиток особистості та спрямовує самовияв у тому напрямі, завдяки якому її «Я» буде у повній мірі реалізовуватися [5, с. 159]. Саме ЗВО, де студент здобуває майбутню професію, відіграє одну із провідних ролей

у процесі позитивної професійної самореалізації [11, с. 154]. О. Артемова під поняттям «професійна самореалізація» розуміє соціалізований шлях гармонійного розвитку особистості, поєднаний із здобуттям професійно-практичного та духовного досвіду у процесі отримання кваліфікації спеціаліста у період первинного професійного становлення (навчання у вищій школі) та вдосконалення фахового зростання у процесі виконання професійних ролей і обов'язків, що є невід'ємним атрибутом розкриття і здійснення особистісного професійного потенціалу [1]. За визначенням І. Горнар, «професійна самореалізація особистості – це її характеристика, що містить життєво вмотивований поштовх задля самореалізації та своїх внутрішніх мотивів в обраній професійній галузі, розвиток та вдосконалення, набуття нових знань і можливостей, які потребує суспільство від особистості» [5, с. 162]. На думку Є. Потапчук та Н. Потапчук, професійна самореалізація є складним організованим і багатоетапним процесом поступового використання професійного потенціалу в реальному житті шляхом залучення до професійних відносин, що відбувається протягом усього життя особистості [11, с. 153].

Професія хіміка-технолога включає в себе низку важливих завдань та обов'язків, а саме:

- розроблення технологічних процесів: хімік-технолог розробляє нові або вдосконалює існуючі процеси виробництва різних продуктів. Це може бути випуск пластмас, органічних смол, лаків, фарб, палива, вибухових речовин, скла, цементу, кераміки та інших матеріалів;

- встановлення параметрів: хімік-технолог визначає параметри температури, тиску та використання компонентів і каталізаторів для ефективного виробництва;

- економічна обґрунтованість: технологічний процес повинен бути економічно обґрунтованим, з урахуванням витрат на сировину, енергію та інші ресурси;

- контроль якості: хімік-технолог відповідає за контроль якості продукції, що виготовляється за його технологією;

- дослідження та інновації: він також займається дослідженнями, щоб удосконалити технологічні процеси та впроваджувати нові методи.

Хімік-технолог є ключовим фахівцем, який сприяє розвитку промисловості та виробництва різноманітних матеріалів. Ця професія вимагає глибоких знань із хімії, технологій та економіки, а також уміння аналізувати та удосконалювати процеси виробництва.

З метою мотивації майбутніх хіміків-технологів до формування професійної компетенції, що є для них важливим завданням, надаємо такі рекомендації викладачам:

1. Практичні завдання: залучайте студентів до практичних завдань, які вимагають застосування хімічних знань. Це може бути вирішення реальних завдань, лабораторні роботи або проєктні завдання.

2. Зв'язок із реальним життям: викладач повинен пояснити, як хімічні знання застосовуються у реальному житті, навести приклади з промисловості, медицини, екології та інших сфер.

3. Стимулюйте цікавість: організуйте цікаві лекції, демонстрації та експерименти. Покажіть, що хімія може бути захопливою та корисною.

4. Кар'єрні перспективи: розкажіть про можливості кар'єри для хіміків-технологів про те, що вони можуть працювати в різних галузях, таких як фармацевтика, харчова промисловість, нафтогазова промисловість тощо.

5. Підтримка і визнання: відзначайте досягнення студентів, підтримуйте їхній інтерес до предмету та відповідайте на їхні запитання.

Визначальними аспектами становлення професійної самореалізації є вибір закладу освіти, напряму майбутньої діяльності, яка повністю розкриє потенціал індивіда та буде сприяти його самовираженню [5, с. 161]. Процес успішної професійної самореалізації майбутнього фахівця А. Волосенко розглядає як цілеспрямоване й усвідомлене розкриття ним своїх творчих здібностей і потенціалу [3, с. 140]. Погоджуючись з ним, Є. Потапчук та Н. Потапчук зауважують, що «процес успішної професійної самореалізації майбутнього фахівця забезпечує формування професійної компетентності за умови пізнання й усвідомлення особистістю своїх потенційних можливостей, розкриття й реалізації професійних здібностей, чіткого вибору життєвої мети й уміння поетапного досягнення накреслених перспектив» [11, с. 154].

Самореалізація хіміка-технолога у професійній діяльності залежить від кількох факторів:

- зацікавленість і пасія: хімік-технолог, який має справжнє зацікавлення у своїй роботі, зазвичай досягає більшої самореалізації; пасія до вивчення нових технологій, удосконалення процесів і розв'язання складних завдань може сприяти професійному зростанню;

- навчання та розвиток: постійне навчання, участь у семінарах, конференціях і вивчення нових методів допомагають хіміку-технологу розвиватися та досягати нових вершин у своїй кар'єрі;

- робоче середовище: підтримка колег, можливість співпраці з іншими фахівцями та наявність сучасного обладнання впливають на самореалізацію, а позитивне та стимулювальне робоче середовище сприяє професійному зростанню;

- визнання та досягнення: відзнаки за успіхи, публікації, патенти та внесок у розвиток галузі можуть підвищити самооцінку та сприяти самореалізації;

- баланс роботи та особистого життя: збереження балансу між роботою та особистим життям допомагає хіміку-технологу відчувати гармонію та досягати більшої задоволеності від своєї професійної діяльності.

Отже, професійна самореалізація передбачає цілеспрямований вибір професії, досягнуті в ній результати, кар'єрне зростання та розвиток професійної діяльності, а також задоволення тим, чим особистість займається й що отримує натомість, як складається її професійне життя та кар'єра [5, с. 161].

Досягаючи професійної самореалізації, особистість має змогу максимально проявити себе у професійній

діяльності, вирішувати професійні проблеми; самостійно створювати робочі місця; впроваджувати власні інноваційні проекти [11, с. 157].

Самореалізація у професійній діяльності – це індивідуальний процес, і кожен хімік-технолог може знайти свій власний шлях до професійного задоволення та розвитку.

Результати дослідження. У результаті нашого дослідження нами визначено декілька важливих завдань та обов'язків, що включає в себе професія хіміка-технолога. Надані рекомендації викладачам сприятимуть мотивації майбутніх хіміків-технологів до формування їхньої професійної компетентності, а від визначених у дослідженні факторів залежить самореалізація хіміка-технолога в його професійній діяльності.

Висновки з даного дослідження. На підставі нашого дослідження підтвердження знаходить висунута нами гіпотеза стосовно доцільності педагогічної умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки у закладах вищої освіти: забезпечення позитивної професійної мотивації та стимулювання їх до професійної самореалізації.

Перспективами подальших розвідок є обґрунтування другої педагогічної умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки: створення інноваційного освітнього середовища у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Артемова О. І. Професійна самореалізація особистості в сучасних умовах. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. 2010. № 1. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/186>
2. Войцеховська О. В. Проблема формування навчально-професійної мотивації студентів вищого навчального закладу. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С. 63–66.
3. Волосенко А. Формування професійної компетентності як важливий чинник творчої самореалізації майбутнього вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6 (1). С. 140–149. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6(1)_23)
4. Гончаренко Т. Є. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів у технічному університеті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Нац. техн. ун-т «Харківський політехнічний інститут», Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2018. 262 с.
5. Горнар І. І. Професійна самореалізація особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 83. С. 159–163. URL: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/83/27.pdf>
6. Грень Л. М. Забезпечення мотивації досягнення професійного успіху у студентів ВТНЗ. *Педагогічний альманах*. 2011. Вип. 9. С. 121–126.
7. Грень Л. М. Педагогічні умови формування у студентів вищих технічних навчальних закладів спрямованості на успішну професійну діяльність : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2010. 223 с.
8. Грень Л. М., Курбанова М. Ш. Професійна компетентність майбутніх інженерів хімічного профілю у закладах вищої освіти: аналіз тематичного спрямування наукової літератури. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2021. № 3. С. 62–75.
9. Дмитришин Б. Психологічні особливості формування позитивної навчальної мотивації студентів. *Проблеми сучасної психології*. 2019. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-27.%D0>
10. Євдоченко О. Професійна підготовка майбутніх хіміків як педагогічна проблема. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 33, т. 1. С. 319–324.
11. Потапчук Є. М., Потапчук Н. Д. Впровадження власних проектів як умова успішної професійної самореалізації фахівця. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Вип. 1 (153). С. 153–157.

12. П'янківська, Л. Професійна мотивація особистості: теоретичний аспект. *Грааль науки*. 2021. № 2/3. С. 532–536. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.108>
13. Романовський О. Г., Михайличенко В. Є., Грень Л. М. Педагогіка успіху. Харків: НТУ «ХПІ», 2011. 300 с.
14. Томчук М. І., Шевченко В. В. Психологічні основи військово-патріотичного виховання учнів: монографія. Миколаїв: Вид. відділ МФ НаУКМА, 1999. 122 с.
15. Траєкторії кар'єри випускників ЗВО і ЗФПО: МОН презентує звіт із Моніторингу працевлаштування випускників-бюджетників. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/trayektoriyi-karyeri-vipusknikiv-zvo-i-zfpo-mon-prezentuye-zvit-iz-monitoringu-pracvelashtuvannya-vipusknikiv-byudzhetnikiv>
16. Тригуб І. П. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Філологічна*. 2014. Вип. 48. С. 315–318. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_100
17. Шевченко В. І., Джоган Д. Мотивація професійної діяльності майбутнього психолога. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. 2017. № 1. С. 203–206.
18. Bargmann C., Thiele L., Kauffeld S. Motivation matters: predicting students' career decidedness and intention to drop out after the first year in higher education. *High Educ*. 2022. No. 83. P. 845–861 DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00707-6>
19. Crafford L., Wouters A., Bronkhorst E., Gous AGS, Kusrurkar RA. Exploring Factors Associated With the Motivation of Clinical Pharmacists: A Focus on the South African Context. *Front. Med*. 2021. No. 8. P. 747348. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmed.2021.747348/full>
20. Lionel A. Varnadoe. Motivation and the Medical Technologist. *Laboratory Medicine*. 1990. Vol. 21, is. 3. P. 169–173. DOI: <https://doi.org/10.1093/labmed/21.3.169>
21. MA. Allyssa A. Fajardo, Nicole Anne Y. Coseip, Andrea Mei A. De Leon, Khen Gabrielle B. Evidente, Dannah Jamilah M. Ison, Cleo Jazmin A. Prima, Joemarie T. Malana. (2022). Understanding the Motivation of Medical Technology Students in Manila in Pursuing Careers in Healthcare Amid Covid-19 Pandemic. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 2022. Vol. 11, no 4 (s): Special Issue on Hybridity in the New Reality. URL: https://european-science.com/eojnss_proc/article/download/6712/3031
22. Van der Burgt SME, Nauta K., Croiset G., Kusrurkar RA, Peerdeman SM. A qualitative study on factors influencing the situational and contextual motivation of medical specialists. *Int J Med Educ*. 2020. No. 11. P. 111–119. DOI: 10.5116/ijme.5e88.b9ff
23. Artemova, O. I. (2010). Profesiina samorealizatsiia osobystosti v suchasnykh umovakh [Professional self-realization of the individual in modern conditions]. *Osvita rehionu: politolohiia, psykholohiia, komunikatsii [Education of the region: political science, psychology, communications]*, 1. Retrieved from <https://social-science.uu.edu.ua/article/186> [in Ukrainian].
24. Voitsekhovska, O. V. (2018). Problema formuvannia navchalno-profesiinoi motyvatsii studentiv vyshchoho navchalnoho zakladu [The problem of formation of educational and professional motivation of students of a higher educational institution]. *Molodyi vchenyi [A young scientist]*, 2 (54), 63–66 [in Ukrainian].
25. Volosenko, A. (2012). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti yak vazhlyvyi chynnyk tvorchoi samorealizatsii maibutnoho vchytelia [The formation of professional competence as an important factor in the creative self-realization of the future teacher]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia [Problems of modern teacher training]*, 6 (1), 140–149. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6(1)_23). [in Ukrainian].
26. Honcharenko, T. Ye. (2018). *Pedahohichni umovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh inzheneriv-prohramistiv u tekhnichnomu universyteti [Pedagogical conditions of professional training of future software engineers at the technical university]*. (PhD diss.). Natsionalnyi tekhnichnyi universytet «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut», Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody. Kharkiv [in Ukrainian].
27. Hornar, I. I. (2022). Profesiina samorealizatsiia osobystosti [Professional self-realization of the individual]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools]*, 83, 159–163. Retrieved from <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/83/27.pdf> [in Ukrainian].
28. Hren, L. M. (2011). Zabezpechennia motyvatsii dosiahnennia profesiinoho uspihku u studentiv VTNZ [Ensuring motivation for achieving professional success among students of HTIE]. *Pedahohichniy almanakh [Pedagogical almanac]*, 9, 121–126 [in Ukrainian].
29. Hren, L. M. (2010). *Pedahohichni umovy formuvannia u studentiv vyshchykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv spriamovanosti na uspishnu profesiinu dialnist [Pedagogical conditions for the formation of students of higher technical educational institutions focused on successful professional activity]*. (PhD diss.). Kharkiv [in Ukrainian].
30. Hren, L. M., & Kurbanova, M. Sh. (2021). Profesiina kompetentnist maibutnikh inzheneriv khimichnoho profilu u zakladakh vyshchoi osvity: analiz tematychnoho spriamuvannia naukovoї literatury [Professional competence of future chemical engineers in institutions of higher education: analysis of the thematic direction of scientific literature.]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy [Theory and practice of social systems management]*, 3, 62–75 [in Ukrainian].
31. Dmytryshyn, B. (2019). Psykholohichni osoblyvosti formuvannia pozytyvnoi navchalnoi motyvatsii studentiv [Psychological features of the formation of positive educational motivation of students]. *Problemy suchasnoi psykholohii [Problems of modern psychology]*. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-27.%p> [in Ukrainian].
32. Yevdochenko, O. (2020). Profesiina pidhotovka maibutnikh khimikiv yak pedahohichna problema [Professional training of future chemists as a pedagogical problem]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues of humanitarian sciences]*, 33, 1, 319–324 [in Ukrainian].
33. Potapchuk, Ye. M., & Potapchuk, N. D. (2015). Vprovadzhennia vlasnykh proektiv yak umova uspishnoi profesiinoi samorealizatsii fakhivtsia [Implementation of one's own projects as a condition for successful professional self-realization of a specialist]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu [Scientific Bulletin of Mukachevo State University]*, 1 (153), 153–157 [in Ukrainian].
34. Piankivska, L. (2021). Profesiina motyvatsiia osobystosti: teoretychnyi aspekt [Professional motivation of the individual: theoretical aspect]. *Hraal nauky [The grail of science]*, 2/3, 532–536. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.108> [in Ukrainian].
35. Romanovskiy, O. H., Mykhailychenko, V. Ye., & Hren, L. M. (2011). *Pedahohika uspihku [Pedagogy of success]*. Kharkiv: NTU «KhPI» [in Ukrainian].
36. Tomchuk, M. I., & Shevchenko, V. V. (1999). *Psykholohichni osnovy viiskovo-patriotichnoho vykhovannia uchniv [Psychological foundations of military-patriotic education of students]*: monohrafiia. Mykolaiv, vydavnychiy viddil MF NaUKMA [in Ukrainian].
37. *Traektorii kariery vypusknikiv ZVO i ZFPO: MON prezentuie zvit iz Monitorynhu pravevlashtuvannia vypusknikiv-biudzhetykiv [Career trajectories of graduates of higher education and vocational training of the Ministry of Education and Culture presents a report on the monitoring of employment of budget graduates]*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/trayektoriyi-karyeri-vipusknikiv-zvo-i-zfpo-mon-prezentuye-zvit-iz-monitoringu-pracvelashtuvannya-vipusknikiv-byudzhetnikiv> [in Ukrainian].
38. Tryhub, I. P. (2014). Motyvatsiia studentiv yak odyn iz osnovnykh faktoriv uspishnoi profesiinoi pidhotovky [Student motivation as one of the main factors of successful professional training]. *Naukovi zapysky [Nationalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»]. Filohohichna [Scientific notes [of the National University «Ostroh Academy»]. Philological]*, 48, 315–318. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_100. [in Ukrainian].
39. Shevchenko, V. I., & Dzohan, D. (2017). Motyvatsiia profesiinoi dialnosti maibutnoho psykholoha [Motivation of the future psychologist's professional activity]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V.O. Sukhomlynskoho [Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського]*, 1, 203–206 [in Ukrainian].
40. Bargmann, C., Thiele, L., & Kauffeld, S. (2022). Motivation matters: predicting students' career decidedness and intention to drop out after the first year in higher education. *High Educ*, 83, 845–861. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00707-6>
41. Crafford, L., Wouters, A., Bronkhorst, E., Gous, AGS., & Kusrurkar, RA. (2021). Exploring Factors Associated With the Motivation of Clinical Pharmacists: A Focus on the South African Context. *Front. Med*, 8, 747348. Retrieved from <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmed.2021.747348/full> [in Ukrainian].
42. Lionel, A. Varnadoe (1990). Motivation and the Medical Technologist. *Laboratory Medicine*, 21, 3, 169–173. DOI: <https://doi.org/10.1093/labmed/21.3.169>
43. MA. Allyssa, A. Fajardo, Nicole, Anne Y. Coseip, Andrea, Mei A. De Leon, Khen, Gabrielle B. Evidente, Dannah, Jamilah M. Ison, Cleo Jazmin A. Prima, Joemarie, T. Malana (2022). Understanding the Motivation of Medical Technology Students in Manila in Pursuing Careers in Healthcare Amid Covid-19 Pandemic. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 11, 4: Special Issue on Hybridity in the New Reality. Retrieved from https://european-science.com/eojnss_proc/article/download/6712/3031
44. Van der Burgt SME, Nauta K., Croiset G., Kusrurkar RA., & Peerdeman SM. (2020). A qualitative study on factors influencing the situational and contextual motivation of medical specialists. *Int J Med Educ*, 11, 111–119. DOI: 10.5116/ijme.5e88.b9ff

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 17.04.2024